

Образцов Георгій,
студент 1 курсу магістратури Інституту права
Національного університету «Острозька академія»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕВІДВОРОТНОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Корупція продовжує залишатися однією з найбільш гострих проблем сучасної України, оскільки вона негативно впливає на функціонування державних інститутів, підриває довіру громадян до органів влади та перешкоджає соціально-економічному розвитку держави. Незважаючи на проведення антикорупційних реформ, удосконалення законодавства та створення спеціалізованих органів, ефективність протидії корупційним правопорушенням залишається недостатньою. Відповідальність за такі діяння передбачена, зокрема, нормами кримінального законодавства, яке визначає перелік корупційних злочинів та встановлює санкції за їх вчинення [1]. Однак на практиці притягнення винних осіб до відповідальності нерідко супроводжується складнощами, що пов'язані як із недоліками нормативного регулювання, так і з проблемами правозастосовної діяльності.

Значна частина труднощів виникає вже на етапі досудового розслідування. Процесуальний порядок здійснення кримінального провадження визначається кримінальним процесуальним законодавством, яке встановлює строки розслідування, правила збирання доказів та процедуру здійснення слідчих дій [2]. Разом з тим у практичній діяльності слідчих органів виникають ситуації, коли встановлені строки

виявляються недостатніми для проведення повного та всебічного розслідування складних корупційних схем. Це пов'язано з тим, що такі правопорушення часто мають прихований характер, передбачають участь кількох осіб та потребують значного обсягу доказів. У результаті процес розслідування може затягуватися, що створює ризик закриття кримінального провадження через вплив процесуальних строків.

Нормативну основу державної антикорупційної політики становить спеціальне законодавство, яке визначає систему заходів щодо запобігання корупції, а також повноваження органів, відповідальних за реалізацію цієї політики [3]. Законодавець передбачив створення спеціалізованих органів, уповноважених здійснювати запобігання та протидію корупції, однак навіть наявність таких інституцій не гарантує автоматичного підвищення ефективності боротьби з цим явищем. У правозастосовній практиці нерідко виникають проблеми координації діяльності різних органів, що беруть участь у розслідуванні корупційних правопорушень, а також питання розмежування їхньої компетенції.

Додаткові труднощі пов'язані з доказуванням у справах про корупційні злочини. Згідно із загальними принципами кримінального процесу, доказування повинно здійснюватися на основі належних і допустимих доказів, отриманих у встановленому законом порядку. Водночас встановлення факту незаконного отримання вигоди, визначення ролі кожного учасника правопорушення та доведення причинно-наслідкового зв'язку між діями посадової особи і заподіяними наслідками потребує значної кількості процесуальних дій. Відповідні правові механізми передбачені, зокрема, антикорупційним законодавством, яке регламентує фінансовий контроль, декларування доходів та інші інструменти запобігання корупції. Проте використання таких механізмів у кримінальному провадженні часто ускладнюється необхідністю додаткової перевірки отриманих відомостей.

Проблемним залишається і питання ефективності судового розгляду корупційних справ. Суд, здійснюючи правосуддя, повинен забезпечити об'єктивний і неупереджений розгляд кримінального провадження та ухвалити рішення відповідно до вимог закону. При цьому застосування кримінальної відповідальності повинно ґрунтуватися на принципі законності та відповідати ступеню суспільної небезпечності вчиненого діяння. Кримінальне законодавство встановлює різні види покарань за корупційні злочини, включаючи штрафи, обмеження або позбавлення волі, а також додаткові санкції у вигляді позбавлення права обіймати певні посади. Однак на практиці ефективність цих заходів значною мірою залежить від здатності правоохоронної та судової системи забезпечити належне розслідування і розгляд відповідних справ.

Певний вплив на рівень протидії корупції має і система адміністративної відповідальності. Поряд із кримінально караними діяннями законодавство передбачає відповідальність за корупційні правопорушення, що не містять складу злочину. Такі правопорушення пов'язані, наприклад, із порушенням вимог фінансового контролю або конфлікту інтересів. Відповідні положення містяться в адміністративному законодавстві, яке визначає види адміністративних стягнень та порядок притягнення до відповідальності [4]. Незважаючи на наявність таких механізмів, застосування адміністративних санкцій не завжди виконує превентивну функцію, що знижує загальну ефективність антикорупційної політики.

Суттєвим фактором, який впливає на рівень боротьби з корупцією, є реалізація принципу невідворотності відповідальності. Його зміст полягає в тому, що кожна особа, яка вчинила правопорушення, повинна бути притягнута до відповідальності незалежно від її соціального статусу або службового становища. Відповідно до основних засад кримінального права покарання має застосовуватися лише на підставі вироку суду і у порядку, передбаченому законом. Якщо ж притягнення до відповідальності стає вибірковим

або залежить від зовнішніх факторів, це призводить до формування відчуття безкарності та підриває авторитет правової системи.

Важливу роль у забезпеченні ефективності антикорупційної політики відіграє також вдосконалення законодавства. Зміни у кримінальному, кримінальному процесуальному та адміністративному законодавстві повинні бути спрямовані на усунення прогалин у правовому регулюванні, спрощення процедур доказування та підвищення ефективності розслідування корупційних правопорушень. У цьому контексті особливого значення набуває забезпечення узгодженості між різними нормативно-правовими актами, що регулюють питання відповідальності за корупційні діяння.

Таким чином, аналіз правозастосовної практики свідчить про наявність низки проблем, які перешкоджають ефективному притягненню винних осіб до відповідальності за корупційні правопорушення. Вони пов'язані як зі складністю розслідування таких діянь, так і з недоліками законодавчого регулювання та функціонування відповідних інституцій. Подолання цих проблем можливе лише за умови комплексного вдосконалення правової бази, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів та забезпечення реального дотримання принципу невідворотності відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Закон України Про запобігання корупції від 07.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 11.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>